

•Polat, O. (2002). Çocuk Suçluluğu. Adalet İstatistikleri, 1981-1995. <http://www.kriminoloji.com/cocuk%20suçluluğu.htm>.

•www.google.com.tr Çocuk Suçluluğu "Sosyal hizmetler Uzmanı web sitesi" Sosyolojik açıdan çocuk suçluluğu

•www.google.com.tr Çocuk suçluluğu "Çocuk suçluluğuna Ekonomik bir yaklaşım, çocukların oturdukları şehir

•www.google.com.tr suçluluğu "Çocuk suçluluğu araştırması" çocuk suçluluğu yaş gruplarına göre dağılımı , öğrenim durumuna göre dağılımı.

•1999-2003Yılları Arası Cezaevlerinde Bulunan Hükümlüler. (http://www.die.gov.tr/yillik/07_Adalet.pdf)

•1999-2003 Yılları Arası Çocuk İslahevlerinde Bulunan Hükümlüler. (http://www.die.gov.tr/yillik/07_Adalet.pdf)

Yargıç Eğitimi

Çetin AŞÇIOĞLU*

GİRİŞ

Yargılama, mekanik ya da salt mantıksal bir işlem ve çalışma değildir. Bilgiyle donatılmış usun, yeteneğin üst düzeyde egemen olduğu, yaşamın dışlanmadığı bir çalışmadır. Bu nedenle bir sanat olarak nitelendirilir. Yeter ki, sonuçta duygu, tasarım ve güzelliği oluşturan hukuksal ve ülküsel (ideal) üstün değerlere ulaşılmış olsun.

Bilgili ve bilgiyi işleme yeteneğine sahip etik değerleri özümsemiş yaşamı bilen yargıçlar olmadan ne yargı bağımsızlığından ne de yargılama sanatından söz edilir. Bilgi, yetenek ve etik değerler yargıç kimliğinin oluşmasının olmazsa olmazlarıdır.

Yargıç kimliğini özümsememiş yargıç, ya "sorumluluğunu başkalarıyla paylaşmak isteyecek" (yozlaşan bilirkşi kurumunda olduğu gibi)" ya da "politik güç dahil her türlü gücün etkisi altında kalacak" veya "olumlu işlem ve kararlara imza atsa da yansızlık görünümü vermeyecektir". Daha önemlisi insana, değerlerine ve beklentilerine gerekli olan duyarlılığı, saygıyı göstermeyecektir.

Siyasal gücün yargı üzerindeki yetki ve etkinliğinin yargı bağımsızlığı açısından olumsuzluklarını göz ardı edemeyiz. Ancak etik değerleri özümsemiş bilgili yargıçlar olmadan yargı

bağımsızlığı ancak yazılı metinlerde kalır:

1961 Anayasası'nda, bu gün özlemini çektiğimiz, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvenceleriyle ilgili kurum ve kurallara karşın alınan sonuç; bu bağlamda çarpıcı bir örnektir.

Yargıç kimliğini yeterince kazanmamış yargıçların sergiledikleri olumsuz örnekler; yargı bağımsızlığı ve yargıç güvenceleri yargıya bol geldi söylemlerini yaygınlaştırdı.

12 Eylül yönetimi, olumsuz örneklerin ve söylemlerin etkisiyle, bu gün tartışılan Adalet Bakanlığı ağırlıklı düzen oluşturuldu. Ne var ki; bu düzen de sorunları çözemedi; yargıda olumsuz görünüm ve sızlanmalar artarak devam etmektedir. Her iki dönemde ortak yön bilgi ve etik değerlerden yoksun yargıç kimliği olması; yargıç eğitiminin önemini güçlü kanıttı.

I-GÜNÜMÜZDE YARGIÇ GÖRÜNÜMÜ

Yargıda, çoğun; okumayan, sorgulamayan, araştırmayan, tartışmayan etik değerleri özümsememiş memurlaşmış yargıç tipi' egemendir. Ayrıksıları göz ardı etmeden.

Göreve başlayan yargıç, çoğun, özdeki kuramsal bilgilerle ilgisini

(* Emekli Yargıtay Üyesi.

(1) Türkiye Ekonomik Ve Sosyal Etütler Vakfı' nın yargıç ve savcılarda algı ve anlayış araştırmasında, Yargıçların azımsanmayacak bir bölümü kendisini memur olarak nitelendirmiştir.

kopardığından; usta çırak ilişkisi içinde öğrendiği, özden yoksun ana başlıklı doğrusu kadar yanlış olan saçak bilgilerle yargılama yapmakta ve adalet dağıtmaktadırlar². En büyük dayanakları, yükselme için not alma kaygısının tetiklediği, Yargıtay kararları olmaktadır. Hukuk, bilimselleceği yerde pratikleştigiğinden okumayan, araştırmayan yargıç tipi yaygınlaşmaktadır.

Yargıda bilgi eksikliği yalnız yerel yargı yerlerindeki yargıç ve savcılara özgü değildir. Yüksek Yargı organları da aynı sorunu yaşamaktadır.

II- GÖZLEMLENEN YARGIÇ EĞİTİMİ

Yargıç eğitimi "meslek öncesi" ve meslek içi" olarak iki aşamada sürdürülmektedir. Bu incelememde yargıç adaylarının eğitimi üzerinde duracağım.

A- YARGIÇ ADAYLARININ EĞİTİMİ

Meslek öncesi eğitim, yargıç kimliğinin özünün temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu dönemde, yargıç kimliğini oluşturacak değerler kazandırılmamış ise, yarınlarda yargısal işlem ve kararlar gizil tehlike altında olacaktır.

Yargıç adaylarının eğitimi "Türkiye Adalet Akademisi (TAA)" ve "Yargı yerlerinde staj" olarak gerçekleştirilmektedir.

1- TAA'de Yapılan Dört Aylık Hazırlık Dönemi

İki yıllık sürenin 4 aylık hazırlık döneminde³; ağırlıklı olarak, yüksek mahkeme üyeleri, Adalet Bakanlığı, yüksek yargı ve yerel yargı yerlerinde görevli yargıçlar görev almaktadır.

Görev alanların nitelikleri hakkında kapsamlı bir inceleme yapmadan kesin yargılara varmanın doğru olmayacağını düşünüyorum. Yargı ve bilim çevrelerinde, TAA Yönetim Kurulu'nun görevlendirmede "kişisel bilgi, yakınlık ve siyasal inançların" etkili olduğu yolunda yaygın söylentileri de göz ardı edemeyiz⁴.

Eğitimde sunular, çoğun, tek yönlü (monolog) anlatımlarla yapılmak ve adayların katılımı çok düşük düzeyde kalmaktadır. TAA'da inceleme yapan Fransız Stajyer Yargıç Giles'in gözleme dayanan "stajyerlerin aktif bir role sahip oldukları Fransız sisteminin farklı olarak; Türk yargıç stajyerleri, stajları boyunca köşelerine çekilmiş sade birer gözlemci gibi görünüyorlar"⁵ saptaması izlenen yöntemin yanlışlığının açık kanıtıdır.

Yargıç, sürekli sorgulayan, araştıran ve bilgisini akıl yürüterek işleyerek her somut olayda hukuk yaratan kişi olmak zorundadır. Ezberci düzenin ürünü olacak yargıçlarımızın, bu alışkanlıklarını yargılama aşamasında da sürdürdükleri gözlenmektedir.

(2) Usul hukukunun kural ve kavramları çoğun ya bilgisizlikten ya da özensizlikten uygulanmıyor. Yüz yüzelik - doğrudanlık- silahların eşitliği- sözlü yargılama- gerekece- nesnel yansızlık- kanıtların değerlendirilmesi, yorum, bilirkişi uygulaması vd

Maddi hukukla ilgili kavramların bir çoğu ya hiç ya da yeterli düzeyde bilinmemektedir. Örneğin: Kusur (ihmal) hukuk kavramı olmasına karşın bilirkişi görüşü ile çözülmektedir. Akıl hastalığıyla ayırtım gücü tartışıldığından, bu bağlamda hukuk ve ceza ehliyetini de bilirkişiler saptamaktadır.

Felsefe, sosyoloji ve mantık bilgilerine belleklerde rastlamak hemen olanaksız: Özgürlük, hak, adalet, düşünme yasaları gibi temel kavramları sözlük olarak belleklerde olsa bile özü bilinmemektedir.

(3) Ancak zaman zaman bir yıla indirildiğinden hazırlık dönemi de 2 ay olmaktadır.

(4) Eğitim döneminde görev alanların nitelikleriyle ilgili kuşkularını da yenmiş deyim Yargıç adayı A'nın Yargıtay üyesi hocasına sorduğu bir soru üzerine verdiği "teori başka uygulama başka" yanıtı beni şaşırtmadı. Çünkü yargıda yaygın bir düşünce.

(5) Yargıtay Onursal Üyesi İsmail Malkoç'un arşivinden

TAA sitesinde yayınlanan "Strateji" Planı Nisan 2007" bildiriminde, ne amaç ne de amaca yönelmesinde tutulan yol ve yöntemle ilgili bilimsel ve doyurucu bilgiden yoksun olması eğitim düzeyinde arayışın ışıklarını bile vermemektedir.

Bu dönem sonunda adli yargı yargıç ve savcı adaylarının ayrılarak eğitimi sürdürmelerini olumlu bir adım olarak görmekteyim.

2- Staj Dönemi

Hazırlık döneminden sonra başlayan ve staj diye adlandırılan dönemde; yargı yerlerinde bilgi ve görgülerini artırma amaçlanmaktadır. İlke olarak bu yöntemin doğruluğu ve yerindeligi tartışılmaz. Yeter ki, amacın gerçekleşmesini sağlayacak bilimsel bir düzen içinde yapılmış olsun.

Oysa, işin özünün düzenlenmediği biçimsel bir düzen içinde yapıldığından amacın gerçekleşme olasılığı düşük düzeyde kalmaktadır. Nelerden yararlanacağı konusunda deneyimi ve bilgisi olmayan adayın gözlem ve dosya incelemeleri çok sınırlı bir yarar sağlar.

Bu dönemde "yargıçlarca adaylara gösterilecek ilgi" ve "örnek alacağı ve yararlanacağı yargıcın bilgi ve etik değerlerinin" düzeyinin de tartışılması gerekir. Staj düzeninin en büyük tehlikesi; uygulamada, çoğun, bilim ve hukuk dışlanarak yapılan kadı usulü yargılamaların benimsenmesidir.

Adaylar, belirli sürelerde yüksek mahkemelerde de çalışma yapmaktadırlar. Yargıtay'da yaptığım incelemede; yoğun iş yükü nedeniyle, adaylarla ilgilenilmediğini saptadım⁶. Ancak Yar-

gıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nda oluşturulan birim daha etkin bir çalışma yapmaktadır.

3- TAA de Staj Sonrası Dönem

Staj sonrası dönem de hazırlık döneminde açıklananlar düzeyinde sürdürülmektedir.

B- DEĞERLENDİRME

Bu günkü meslek öncesi yargıç eğitimi yöntemiyle; ast üst ilişkisi içinde sınırlı yetkileri olan görevliler yetiştirebilirsiniz. Hakların ve çıkarların çatıştığı bir alanda doğru ve güvenli yargılama yaparak hukuk ve olgu sorunlarını kendini sorgulayarak (vicdan) çözecek yargıç yetiştirme rastlantıya bırakılmamalıdır.

II- ÖNERİLER

Bu bağlamda ortaya konulacak öneri ve tasarımlar hazırlanmasında, günümüzde olduğu gibi "adaylık öncesi sorun ve koşullar gözlemlenmeden" adaylara verilen eğitimin nicelik ve niteliklerinin temel alınması amaca ulaşmayı zorlaştırır. Bu nedenle, sorun bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilmelidir.

A-ADAYLIK ÖNCESİ SORUNLAR

1-Hukuk Öğrenimi

Hukuk fakültelerinde lisans düzeyindeki hukuk öğretimi, ülkenin hukuk düzeninin ve yargının temel sorununu oluşturmaktadır. Bu nedenle; yargıç adaylarının eğitiminin beklenileni vermesi, nitelikli hukuk eğitimi almış olmalarına bağlıdır.

(6) Önceden belirlenmiş amaca yönelmesinde tutulan yol

(7) Bu nedenle Yargıtay Başkanlığı'na yaptığım başvuru kabul edildi ve "yargıç eğitimi" ve "olgu sorunların çözümünde yöntem" adlı 4 saatlik bir sunuda bulundum.

Oysa kırkın üzerindeki hukuk fakültelerinin çoğunluğu, adalet yüksek okulu düzeyinde öğrenim verecek düzeydedir. Azınlıkta kalan sayılı fakülteler de ülkenin gereksinimi olan araştıran sorgulayan, tartışan sonuçta hukukçu gibi düşünen hukukçu yetiştirememektedir. Çok yönlü sorunları olan hukuk fakültelerinin yeniden gözden geçirilmesi ve yapılandırılması gerekir.

2- Adaylık Sınavı

Adaylar, çoktan seçmeli sınavı kazanlar arasından Adalet Bakanlığı ağırlıklı mülakat denilen ikinci bir eleme ile belirlenmektedir⁽⁸⁾. Çoktan seçmeli sınavlar, özde ve her alanda bilimsel olarak eleştirilen bir yöntemdir. Hukukçular bu sınava çoktan seçmeli soruların ve yanıtların verdiği basılı yapıtlardan ya da aynı nitelikteki kurslarda hazırlanarak katılmak zorunda kalmaktadır.

Bu nedenle sınav "bilgiyi kullanma", "olayları yorumlama", "yazılı ve sözlü anlatım yeteneğinin" belirlenmesine yönelik olarak yeniden düzenlenmelidir. Ayrıca "yüksek lisans yapanlara"; "en az iki sınavlı ve sertifikalı seminer programına katılanlara" ek puan verilerek bilimsel çalışma özendirilmeli.

Günümüzde, ekonomi, sanayi alanında ve toplumsal ilişkilerde gelişmeler özel hukuk ve ceza alanındaki uyumsuzlukları nicelik ve nitelikçe arttırmıştır. Bu nedenle her iki alanda birden istenilen uzmanlaşmanın sağlanması olanaksızdır. Bu gerekçe ile işin başında hukuk, ceza ve savcı ayrımı yapılarak sınav yapılmalıdır. İdari ve adli sınav ayrımı bir örnek.

B- ADAYLIK DÖNEMİ

1-Türkiye Adalet Akademisi'nde Eğitim⁹

TAA'da eğitim, amacı gerçekleştirecek düzeyde bilimsel ölçülere göre yeniden düzenlenmelidir. Adaylar hukuk bilgilerini sınavla kanıtladıklarından yeniden işin başına dönmemelidir. Bu nedenle:

1-Adli yargı adaylarına, idari yargı ve kısmen savcılık ayrımında olduğu gibi "hukuk ve ceza yargıç" ayrımı yapılarak eğitim verilmelidir

2-Monolog biçiminde yapılan eğitimde olabildiğince adayların etkin katılımı sağlanmalıdır. Bu bağlamda usul hukukunun temel kavramları (yansızlık-karar yazımı-gerekçe-bilirkişi uygulaması- gibi) ve "yargıç etiği", "hukuk metodolojisi" konularına ağırlık verilmeli.

3-Adaylarda sorun çözüme yöntemleri, yeteneği ve yorum tekniklerini geliştirme amacıyla üçer kişilik gruplar oluşturularak yargı kararlarına konu olmuş uyumsuzluklar üzerinde çalışma yaptırılmalıdır. Bu çalışmalarda uzman, deneyimli yargıç ve akademisyenlerden danışman olarak yararlanılmalı. Sonuçlar, tüm adayların katılacağı toplantılarda sunulmalıdır.

4-Tüm adaylar, iki yıllık dönemde "uzmanlık alanlarında seçecekleri konularda bilimsel çalışma yaparak hazırlayacakları tezleri" uzmanlar önünde sunmalıdırlar.

5-Adayların etkin ve yaşam bilgilerini geliştirmek için "ünlü sanatkar, felsefeci, dil bilimcisi, emekli politikacı ve yargıçlar, saygın sivil toplum örgüt-

lerinin uzman ve yöneticileri"nin bilgi ve deneyimlerinden yararlanılmalıdır,

6-Çeşitli ülkelerin ünlü yargıçları ülkemize davet edilerek ülkelerindeki yargı yerleri, sorunları ve yargıç kimliği konusunda bilgi sunuları sağlanmalıdır.

C- STAJ DÖNEMİ

Adayların stajından yarar sağlanması için yargılama çalışmalarına etkin olarak katılmaları sağlanmalıdır. Bu nedenle:

1-Staj, Ankara, İzmir ve İstanbul gibi merkezlerde yaptırılmalıdır.

2-Staj merkezlerinde "bilim insanları ve emekli deneyimli ve uzman yargıçlardan oluşacak bir danışma kurulu oluşturulmalı". Bu kurullar adaylara inceleme, gözlem ve deneyimlerinde yararlanma yöntemleri konularında danışmanlık yapmalıdırlar.

3-Yargıç adayları, duruşmaları yargıç ile birlikte aynı kürsüde izlemelidirler.

4-Her hafta adaylar bir araya gelerek danışmanlarıyla birlikte gözlem ve inceleme konularını tartışmalıdır.

5-Her adaya, yasal yetki verilerek, sulh mahkemelerinde en az iki davanın yargılmasını yaparak sonuçlandırması olanağı sağlanmalıdır.

6-Staj döneminde, adli yargı yerlerinde ve bilim yuvalarında yapılacak etkinliklere katılmaları denetimli olarak sağlanmalı ve özendirilmelidir.

7-Yargıtay ve Danıştay'da yapılacak stajlarda; her aday bir Yargıtay tetkik yargıcı yanında çalıştırılmalı ve yargıcın denetiminde bir dosya üzerinde yapacağı incelemeyle ilgili yazanak (rapor) hazırlayarak kurula sunulmalıdırlar. Savcı adaylarına da Cumhuriyet Başsavcılığı'nda benzer çalışma olanağı sağlanmalıdır.

Ayrıca adaylara uzmanlık alanlarına göre; yüksek mahkeme üyeleri, onursal üyeler ve bilim insanları belirlenecek konularda yapacakları sunularla bilgi paylaşımı sağlanmalıdır.

III- GENEL DEĞERLENDİRME

Yargı bağımsızlığının amacı; "doğru ve güvenli-adil-yargılanma hakkını" güvenceye almaktır. Bilge, bilgiyi işleme yeteneğini kazanmış ve etik değerleri özümsemiş yargıçlar olmadan yargı bağımsızlığından söz edilemez.

Sağlıklı yargıç eğitimi için öncelikle sorunlar, gerçekler saptanmalı ve bilimsel ortamda tartışılarak ulaşılabilecek doğrular uygulamaya sokulmalı ve sonuçları sürekli gözlenerek olumlu ve olumsuz saptamalar üzerinde çalışmalar yapılmalıdır

Çağımız bilgi çağıdır; bilimden uzak usta çırak ilişkisi içinde ortaya konulan bilgilerle yargıç eğitiminin bedelini önce "yargı ve yargıçlar güven yitirerek" sonra da "hakkımı alamayan ya da niye alamadığımı anlamayan" bireyler öder.

(8) Özellikle mülakat denilen sözlü sınav ya kaldırılmalı ya da daha bilimsel ve yargıç kimliğini işin başında bozmayacak biçimde düzenlenmelidir.

(9) TAA'nın Adalet Bakanlığı ağırlıklı yönetimi yargıç kimliği ve yargıç bağımsızlığını olumsuz etkilemektedir.